

Toelichting inventarisatie misleidende wetenschap

De inventarisatie bevat namen van wetenschappers die in hun artikelen ongefundeerde, misleidende beweringen doen over Zwarte Piet. Opname van artikelen zegt niet of en in welke mate dit individuele wetenschappers valt aan te rekenen. De inventarisatie (hierna: “de lijst”) was oorspronkelijk bedoeld om aan te tonen dat er sprake is van schoolvorming. Dat houdt in dat er in de wetenschap gebrek is aan diversiteit aan perspectieven. Met andere woorden, er wordt eenzijdig onderzoek gedaan naar Zwarte Piet. Het aantal betrokken wetenschappers en artikelen is veel groter dan aanvankelijk vermoed. De huidige lijst brengt de omvang van de wetenschappelijke dwaling in kaart.

De relevantie overstijgt het dossier Zwarte Piet. De genoemde wetenschappers publiceren met hun eenzijdige wereldbeeld en dedain voor deugdelijke onderbouwing ook over andere onderwerpen. Een deel van de genoemde artikelen in deze lijst hebben niet primair Zwarte Piet als onderwerp. Daar wordt bijvoorbeeld het vermeende racistische karakter van Zwarte Piet gebruikt als onderbouwing of bewijs voor beweringen op andere onderwerpen.

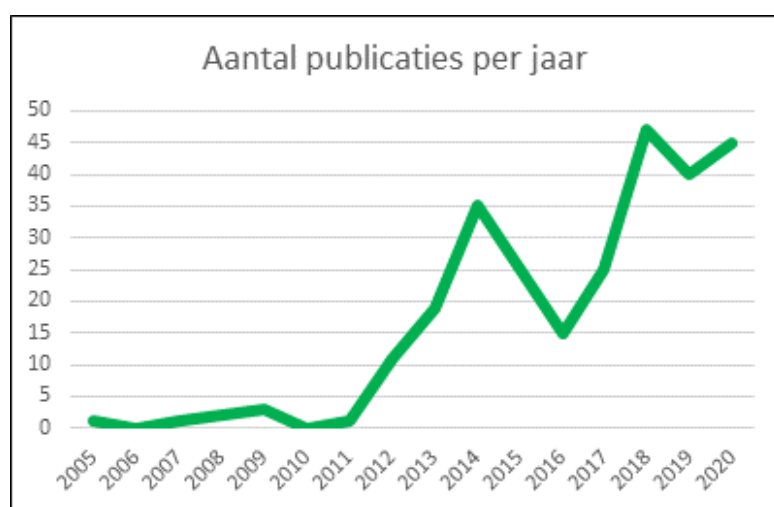
Wetenschappers moeten zich houden aan de code wetenschappelijke integriteit. Dit houdt onder andere in dat ze hun conclusies moeten onderbouwen en dat ze geen beweringen naar het grote publiek mogen communiceren waar ze niet in hoge mate zeker van zijn. Deze regels worden op grote schaal geschonden.

De lijst toont ook aan dat de correctiemechanismen, die foutief en niet-integer onderzoek moeten herkennen en voorkomen, niet goed werken.

De lijst is gerangschikt naar auteur en per auteur zijn de relevante publicaties vermeld. Als een publicatie meerdere auteurs heeft, dan komt deze meerdere keren voor in de lijst. De lijst is allerm minst compleet. Lang niet alle wetenschappelijke publicaties zijn gelezen en beoordeeld. Ook komen er elke maand weer nieuwe publicaties bij. De lijst zal daarom periodiek worden geactualiseerd.

Enkele conclusies

Uit figuur 1 blijkt dat het aantal publicaties vanaf 2012 omhoog schiet. De verklaring hiervoor is te vinden in *De komediant, de piraat en de geschiedvervalsers*, waarin de publicaties van John Helsloot zijn geanalyseerd. Het artikel [De oudst bekende naam van Zwarte Piet: Pieter-mê-knecht \(2011\)](#) bevat een vooringenomen en foutieve conclusie

over een sinterklaasfeest bij de familie Arata in Amsterdam in 1828. Helsloot gaat ervan uit dat de knecht van Sinterklaas op dat feest een echte zwarte persoon is geweest. Dat is naar zijn zeggen het “bewijs” waarop anti-Zwarte Piet activisten zaten te wachten om in het najaar van 2011 met de actie *Zwarte Piet is racisme* te beginnen. De combinatie van het artikel van Helsloot, de actie en de hierop volgende arrestatie van Quinsy Gario en Jerry Afriyie geven aanleiding tot een stortvloed aan wetenschappelijke artikelen vanaf 2012.

Figuur 1

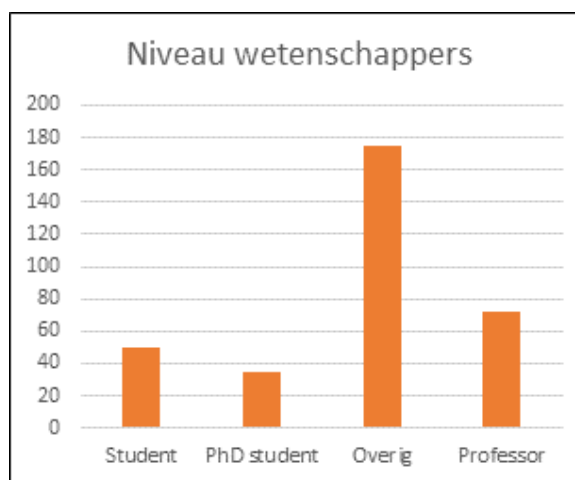
Tot 2012 waren de onderzoeken gericht op het vinden van de oorsprong van Zwarte Piet. Vanaf 2012 worden de argumenten en de vermeende bronnen herhaald en zijn de publicaties gericht op het overtuigen van anderen. Vanaf rond 2017 gaan alle remmen los. De wetenschappers twijfelen niet meer aan de racistische betekenis en het verband met trans-Atlantische slavernij. Uit de artikelen spreekt verbazing en afschuw over het feit dat zoveel Nederlanders deze visie nog steeds niet delen.

In grafiek 1 is het jaar 2021 niet weergegeven omdat het jaar ten tijde van analyse nog niet is afgelopen en er een vertraging zit in de verwerking van publicaties. Het aantal gerapporteerde gevallen in 2021 kan daarom nog niet vergeleken worden met de aantallen in de voorgaande jaren.

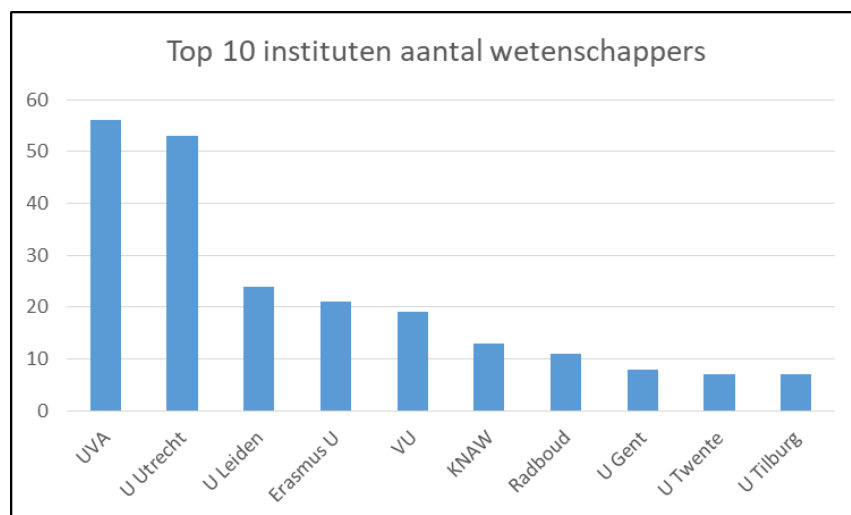
De lijst bevat in totaal rond 330 wetenschappers met een vergelijkbaar aantal publicaties. In tabel 1 is de verdeling publicaties per type te zien en in figuur 2 de verdeling van het aantal wetenschappers per niveau.

Type publicatie	Aantal
Dissertatie	7
Wetenschappelijk artikel	88
Boek	21
Essay	56
Lezing	11
Boekbespreking	4
Rapport	4
Interview	13
Scriptie	50
Opinie	36
Overig	2

Tabel 1

Figuur 2

Van de wetenschappers op de lijst is ongeveer 55% verbonden aan een instituut in de Randstad, ongeveer 20% aan een ander instituut in Nederland of België en ongeveer 25% aan een instituut in een ander land. Van de top 10 instituten met de meeste vooringenomen wetenschappers, zijn er zes in de Randstad gevestigd.

Figuur 3

In Nederland zijn in 2019 ongeveer 18.000 onderzoekers actief binnen universiteiten (promovendi niet meegerekend). Dat betekent dat het aantal in de lijst genoemde wetenschappers overeen komt met ongeveer 1.5% van het totaal aantal Nederlandse onderzoekers. In Nederland werken ongeveer 4500 professoren (3000 gewone en 1500 bijzonder hoogleraren). Er staan meer dan 70 professoren op de lijst, wat ook weer ruim 1.5% van de populatie professoren in Nederland vertegenwoordigt.

Schoolvorming

De wetenschappelijke misleiding over Zwarte Piet is geen incident. Wetenschappers hangen massaal een eenzijdig anti-Zwarte Piet perspectief aan. Volgens de KNAW komt dergelijke schoolvorming voor als er te weinig diversiteit is aan meningen en uitgangspunten. In dat geval werkt de peer-review niet. De wetenschap gebruikt peer-review als waarborg voor kwaliteit en objectiviteit van haar publicaties. Anonieme reviewers uit hetzelfde vakgebied beoordelen een artikel. Pas als zij vinden dat het artikel de toets der onafhankelijkheid en kwaliteit doorstaat, kan het artikel worden gepubliceerd. Als het overgrote deel van de vakgenoten dezelfde vooringenomen mening heeft, zullen reviewers de vooringenomenheid echter niet opmerken en corrigeren.

Schoolvorming hoeft geen probleem te zijn. Als er meerdere scholen bestaan die elkaar bekritisieren, is er toch sprake van diversiteit in perspectieven. Ze zijn dan gegroepeerd. In het geval van Zwarte Piet is dat helaas niet aan de orde. Er bestaat alleen een anti-Zwarte Piet school.

In *De komediant, de piraat en de geschiedvervalser* (2018) is het vermoeden geuit dat er op het gebied van Zwarte Piet sprake is van schoolvorming. In *De kermis, de slavenjacht en het einde van de wetenschap* (2020) is het onderzocht en aangetoond.

Wetenschappelijke integriteit

In 2004 is een *code wetenschappelijke integriteit* ingegaan, een set gedragsregels voor wetenschappers. Deze is ontwikkeld als antwoord op schandalen waarin wetenschappers onderzoeksresultaten vervalsen of verzinnen. De code is een aantal malen vernieuwd. De meest recente versie stamt uit 2018 en is gebaseerd op de eerdere versies en op internationale varianten die grotendeels op hetzelfde neerkomen. Naast normen en sancties bevat de code enkele overkoepelende principes, waarvan de principes van *eerlijkheid* en *onafhankelijkheid* in dit geval relevant zijn.

- *“Eerlijkheid houdt onder andere in dat men geen ongefundeerde claims doet, dat men over het onderzoeksproces correct rapporteert, dat men data of bronnen niet verzint of vervalst, dat men alternatieve visies en tegenargumenten serieus neemt, dat men open is over onzekerheidsmarges, en dat men resultaten niet gunstiger dan wel ongunstiger voorstelt dan ze zijn”* [p13].
- *“Onafhankelijkheid houdt onder andere in dat men zich in de keuze van de methode, bij de beoordeling van de data en in de weging van alternatieve verklaringen, maar ook bij het beoordelen van onderzoek of onderzoeksvoorstellen van anderen, niet laat leiden door buiten-wetenschappelijke overwegingen (bijvoorbeeld overwegingen van commerciële of politieke aard)”* [p13].

De normen uit de code zijn toetsbaar en het niet naleven ervan kan tot sancties leiden. Relevante normen zijn:

3.3.18: Vermijd dat de keuzen van de onderzoeksmethode, de data-analyse, de beoordeling van de resultaten en de weging van mogelijke verklaringen worden bepaald door buiten-wetenschappelijke belangen, argumenten of voorkeuren.

3.3.19: Verzin geen data of onderzoeksresultaten en rapporteer niet over verzonnen data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn.

3.4.37: Wees helder over de resultaten en conclusies en over de reikwijdte daarvan.

3.4.38: Wees expliciet over onzekerheden en contra-indicaties en trek geen ongefundeerde conclusies.

3.4.39: Wees expliciet over serieuze alternatieve inzichten die relevant kunnen zijn voor de interpretatie van de data en de onderzoeksresultaten.

3.6.53: Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat.

In de artikelen die zijn opgenomen in de lijst worden een of meerder van bovenstaande normen overtreden. Voorbeelden van overtredingen:

- Er worden beweringen gedaan die niet onderbouwd worden, terwijl wel de suggestie van onderbouwing wordt gewekt.
- Vrijwel altijd ontbreekt de bespreking van bronnen en onderzoeken die op het tegendeel wijzen.
- De auteurs laten zich leiden door niet-wetenschappelijke overwegingen, zoals hun eigen politiek-ideologische overtuigingen.
- Wetenschappers communiceren hun niet onderbouwde bevindingen op grote schaal naar het publiek.

Samenstelling van de lijst

Welke wetenschappers staan in de lijst

Het misleidende Zwarte Piet onderzoek vindt plaats op alle wetenschappelijke niveaus:

- Professoren, waaronder zij die inmiddels emeritus hoogleraar zijn.
- Andere professionele, gepromoveerde wetenschappers.
- Promovendi. Zij zijn officieel nog niet opgenomen in het gilde van de wetenschap. In de praktijk doen ze een groot deel van het feitelijke onderzoek en worden daar ook voor betaald. Ze vormen integraal onderdeel van het wetenschappelijk bedrijf. Ook promovendi moeten zich houden aan de code wetenschappelijke integriteit.
- Studenten. Zij zijn alleen in het overzicht opgenomen als het gaat om afstudeerscripties. Wetenschappers refereren vaak naar dergelijke scripties. De scripties vormen dus een onderdeel van het bouwwerk.
- Andere auteurs. Sommige auteurs van artikelen in wetenschappelijke tijdschriften zijn geen student (meer) en ook niet werkzaam in een wetenschappelijk instituut. Deze auteurs zijn alleen opgenomen waar het gaat om *peer-reviewed* artikelen.

Studenten die een scriptie schrijven worden begeleid door een professionele wetenschapper. Deze heeft onder andere als taak de kwaliteit en integriteit van het onderzoek te waarborgen. Zowel de student als de directe begeleider zijn opgenomen in de lijst. De tweede lezer van de scriptie is niet opgenomen. Een vergelijkbare keuze is gemaakt voor de dissertaties. Hier zijn alleen de promotors opgenomen en niet de leden van de beoordelingscommissie.

De belangrijkste wetenschappelijke producten zijn artikelen in wetenschappelijke tijdschriften. Daarnaast bevat de lijst dissertaties, afstudeerscripties, wetenschappelijke boeken, boekbesprekingen, interviews, essays en opiniestukken. Opiniestukken komen voor in kranten en op internet. Het gaat om substantiële teksten van professoren of andere professionele wetenschappers in relevante specialismen als geschiedenis, kunstgeschiedenis of etnologie. Opiniestukken zijn van belang omdat deze in kranten of andere massamedia worden gepubliceerd, waardoor het artikel 3.6.53 wordt geschonden:

“Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat.”

Essays zijn uitgebreide stukken die een bepaald punt beargumenteren, maar niet peer-reviewed zijn waardoor ze niet als artikel gekwalificeerd worden.

Welke wetenschappers staan niet in de lijst

Zwarte Piet zelf speelt een grotere rol in de wetenschap dan de 1.5% doet vermoeden. Er zijn veel auteurs die over Zwarte Piet publiceren maar niet op de lijst staan. Het gaat bijvoorbeeld om auteurs die niet tot de professionele wetenschap gerekend kunnen worden. Dat geldt onder andere voor de schrijvers die bijdragen aan het boek *Sinterklaasje kom maar binnen zonder knecht*. Veel wetenschappers refereren aan dit boek. [Balkenhol](#) laat in een filmpje zien dat hij het leest en serieus neemt (vanaf minuut 22:40). Van de diverse auteurs in dit boek zijn alleen Jan Nederveen Pieterse en Teun van Dijk professionele wetenschappers. De overige auteurs staan niet in de lijst.

Sommige wetenschappers hebben objectieve artikelen geschreven. Het gaat slechts om enkelingen, waar door andere wetenschappers nauwelijks naar wordt gerefereerd. Zo is er ook sporadisch objectief onderzoek gedaan naar de vraag of Zwarte Piet een racistisch stereotype is. Deze objectieve publicaties staan uiteraard niet op de lijst. Ook artikelen waarvan niet of moeilijk vastgesteld kan worden of ze wel of niet misleidend zijn, zijn niet opgenomen in de lijst.

Een groter aantal wetenschappers noemt Zwarte Piet wel op een misleidende manier, maar in de betreffende artikelen is Zwarte Piet van een marginale betekenis. Publicaties waarin Zwarte Piet slechts één keer genoemd wordt, zijn daarom niet opgenomen in de lijst.

Afgeleid onderzoek naar de Zwarte Piet discussie

De wetenschap gebruikt vaak de metafoor van een bouwwerk. Jongere wetenschappers bouwen voort op resultaten die wetenschappers vóór hen hebben bereikt. Dit geldt ook voor het bouwwerk van vooringenomen anti-Zwarte Piet-wetenschappers. Dit bouwwerk mist de fundering, terwijl de wetenschap er nog dagelijks aan verder timmert.

Artikelen die zijn onderbouwd met misleidende artikelen zijn zelf in veel gevallen ook misleidend. Dat geldt bijvoorbeeld voor onderzoek naar de Zwarte Piet discussie. Dit soort onderzoek lijkt objectief omdat het slechts het debat onderzoekt en zelf niet noodzakelijkerwijs een expliciete uitspraak doet over de oorsprong van Zwarte Piet. Echter, het debat zelf is onderhevig aan misleidende interpretaties. De betekenis en waarde van de gebruikte argumenten en debatmethoden kunnen niet los gezien worden van de heersende wetenschappelijke interpretatie van de historie en oorsprong van Zwarte Piet.

Als de historie consequent foutief wordt geïnterpreteerd, dan geldt dat ook voor het afgeleide onderzoek naar het debat erover. Een voorbeeld van dergelijk onderzoek is de dissertatie van Heleen Schols. Zij doet onderzoek naar hoe anti-Zwarte Piet activisten de normen van het debat overtreden. Zij concludeert in haar publicatie dat deze overtreding terecht is omdat deze activisten, naar oordeel van de door haar aangehaalde eenzijdige anti-Zwarte Piet wetenschap, een terecht punt hebben.

Een ander voorbeeld is het onderzoek van mening veranderen op Twitter? Zwarte Piet als casus van Catarina Dutilh Novaes en anderen. Zij baseren zich op vooringenomen wetenschappelijke artikelen en laten in hun onderzoek zien hoe BNers via Twitter de rest van Nederland op de hoogte brengen van de “ware racistische betekenis” van Zwarte Piet. Van extra belang is dat hun onderzoek is opgenomen in een boekje van de KNAW: “Doen, durven of de waarheid, Democratie in digitale tijden”. De KNAW compromitteert zichzelf als hoeder van de integriteit van de Nederlandse wetenschap, door dit misleidende onderzoek te onderschrijven en zelfs als voorbeeld te nemen voor hoe de wetenschap nepnieuws tegengaat.

Om duidelijk te maken waar de onderliggende overtuigingen van de onderzoekers liggen en hoe deze doorwerken in het zogenaamd objectieve onderzoek, is het illustratief om enkele frames te analyseren van waaruit de discussie kan worden gezien:

1. Het gaat om A: een onbeduidend sprookje van de meerderheid versus B: minderheidsgroepen die strijden tegen racisme en een overblijfsel van slavernij.
2. Het gaat om C: een belangrijke en diepgewortelde Nederlandse traditie versus D: migranten die (aspecten van) de traditie vanuit hun buitenlandse perspectief afwijzen.

In het eerste geval is het begrijpelijk dat de minderheidsgroeperingen proberen de overtuigingen van de onwetende en ontkennende meerderheid aan te passen. Omdat het niet lukt door gewoon te discussiëren gaan ze vanaf 2011 over op meer disruptieve acties. Deze acties zijn gericht tegen zowel het publiek als tegen gezagsdragers omdat die immers allemaal tot de blanke meerderheid behoren. Dit is de context van waaruit Schols haar onderzoek heeft gedaan en haar conclusies trekt.

In het tweede geval is de racismebescherping buitenproportioneel, nooit hard gemaakt en bovendien beledigend. Daarnaast is het niet passend om deze tijdens het feest in aanwezigheid van kinderen te uiten. Dergelijk gedrag betekent een directe aanval op Nederlands cultureel erfgoed en het is te verwachten dat het tegenreacties en antipathie tegen immigratie oproept. De situatie escaleert wanneer anti-Zwarte Piet activisten deze tegenreacties vervolgens interpreteren als bewijs voor hun eigen gelijk.

Strikt genomen zijn nog twee permutaties mogelijk:

3. Het gaat om C: een belangrijke en diepgewortelde Nederlandse traditie versus B: minderheidsgroepen die strijden tegen racisme en een overblijfsel van slavernij.
4. Het gaat om A: een onbeduidend sprookje van de meerderheid versus D: migranten die (aspecten van) de traditie vanuit hun buitenlandse perspectief afwijzen.

Er zijn veel mensen, die bij gebrek aan zekerheid, het debat volgens de derde betekenis interpreteren en zich dan laten overtuigen vóór de strijd tegen racisme omdat dat om een hedendaags fenomeen gaat dat belangrijker kan worden geacht dan een traditie, hoe diepgeworteld ook. Een wetenschapper zou in een dergelijk geval een voorbehoud moeten maken. Die moet, als hij deze aanname doet, expliciet benoemen dat het verband tussen Zwarte Piet en slavernij of racisme nooit is aangetoond.

Ook zijn er velen die de vierde mogelijkheid aanhangen. Zij vinden de Zwarte Piet-discussie een non-issue. Van oorsprong vindt deze groep dat Zwarte Piet moet blijven omdat buitenlandse inmenging hierin niet gepast is. Deze groep is echter relatief makkelijk beïnvloedbaar door activisten omdat ze weinig uitgewerkte ideeën over het onderwerp hebben. Het is te verwachten dat velen als gevolg van de anti-Zwarte Piet-acties en de bijbehorende media-aandacht de strijd van de minderheidsgroepen belangrijker gaan vinden en verhuizen van perceptie vier naar perceptie een.

Er zijn natuurlijk allerlei mengvormen en andere meningen mogelijk. Deze vier mogelijkheden zijn bedoeld als illustratie over hoe verschillend er al gedacht kan worden over de vraag waar het debat eigenlijk over gaat.

Zwarte Piet debatonderzoekers, die ervan uitgaan dat het om een normaal debat gaat, hebben de eerste betekenis als impliciete overtuiging. Ze zien de anti-Zwarte Piet acties en discussie als proportioneel vanwege de link met slavernij en racisme. Ze negeren het gebrek aan bewijs of duidelijke bronnen voor deze link. Als ze een objectieve houding hadden dan zouden ze diverse kanttekeningen plaatsen bij de onduidelijke oorsprong van Zwarte Piet, de verschillende betekenissen die daarvan het gevolg kunnen zijn en de dilemma's daarvan voor de interpretatie en analyse van het debat.

Gebruik en vernieuwing van de lijst

De lijst is oorspronkelijk gepubliceerd in *De kermis, de slavenjacht en het einde van de wetenschap*. De lijst wordt periodiek geactualiseerd. Daarmee wordt de misleiding door de wetenschap over Zwarte Piet zichtbaar en meetbaar gemaakt. De genoemde publicaties zijn over het algemeen makkelijk op internet te vinden via de titel en de auteur. Heeft u problemen een artikel te vinden, vraagt u het dan op via het contactformulier dat u vindt op www.dekomediant.nl. Tevens kunnen via deze website suggesties gedaan worden of opmerkingen gemaakt worden.